

ปัจจัยสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ:

กรณีศึกษาตลาดบางหลวง ร.ศ. 122

Key Factors in Preserving Cultural Identity Affecting Senior Tourism: A Case Study of Bang Luang Market (122 R.E., 1893 A.D.)

ทมนี สุขใส^{1*}, เอนก นามขันธ์² และ อัญชลี หิรัญแพทย³

Tommanee Sooksai^{1}, Anake Nammakhunt² and Anchalee Hiranphaet³*

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10160

¹Master of Education Program in Educational Administration, Graduate School, Thonburi University, Bangkok 10160, Thailand

²สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจดิจิทัล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10160

²Department of Digital Business Computer, Faculty of Business Administration, Thonburi University, Bangkok 10160, Thailand

³สาขาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 73170

³Department of Logistics Management, College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok 10300, Thailand

*Corresponding author: E-mail: tommanee@thonburi-u.ac.th

(Received: April 3, 2025; Revised: July 17, 2025; Accepted: August 25, 2025)

Abstract: This research aimed to study the preservation of cultural tourism identity for senior tourists at Bang Luang market (122 R.E., 1893 A.D.), Bang Len district, Nakhon Pathom province, Thailand. A mixed-methods research approach was employed, combining quantitative surveys with qualitative in-depth interviews. The sample group included local residents and senior tourists. Data analysis utilized descriptive statistics, multiple regression analysis, and thematic analysis. The research results indicated that the preservation of traditional identity had the highest average score ($M = 4.77$, $S.D. = 0.76$), followed by beliefs ($M = 4.71$, $S.D. = 0.78$) and language and lifestyle ($M = 4.58$, $S.D. = 0.50$). The ethnicity of parents showed the strongest predictive power ($\beta = 0.614$, $P < 0.001$). Additionally, the findings highlighted that cultural preservation through community activities and the use of local language were key factors in strengthening community bonds. These elements contributed to the development of cultural tourism activities for seniors that combined learning with active engagement in local culture, expanding opportunities for seniors to access richer cultural experiences.

Keywords: Identity, cultural tourism, elderly people

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการธำรงอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในตลาดบางหลวง ร.ศ.122 อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณผ่านการใช้แบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้พักอาศัยในพื้นที่และนักท่องเที่ยวสูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ธีม (thematic analysis) ผลการวิจัยพบว่าการธำรงอัตลักษณ์ด้านประเพณีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.77$, $S.D. = 0.76$) รองลงมาเป็นด้านความเชื่อ ($M = 4.71$, $S.D. = 0.78$) และด้านภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ ($M = 4.58$, $S.D. = 0.50$) โดยเชื้อชาติของบิดามารดามีอำนาจในการ

พยากรณ์มากที่สุด ($\beta = 0.614, P < 0.001$) นอกจากนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงการรักษาวินัยผ่านกิจกรรมชุมชนและการใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความผูกพันในชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อขยายโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงประสบการณ์ทางวัฒนธรรมได้มากขึ้น

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผู้สูงอายุ

คำนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ตามแนวโน้มทั่วโลกที่ประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ข้อมูลจาก National Statistical Office (2021) ระบุว่าผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด สอดคล้องกับ Department of Older Persons (2020) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้เพิ่มความต้องการสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายรรวมถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งต้องปรับตัว งานวิจัยของ Jang *et al.* (2009); Jurek and Niewiadomska (2021); Samranrat and Buddhahumbhitak (2022) ชี้ว่าผู้สูงอายุมองหาประสบการณ์พักผ่อนและเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น Ridho *et al.* (2021) ระบุว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวสูงวัย เพราะผู้สูงอายุสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณี อีกทั้งยังช่วยเชื่อมความสัมพันธ์คนรุ่นใหมกับผู้สูงวัยในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม Jotikasthira *et al.* (2021) อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพิ่มปฏิสัมพันธ์ ลดความเหงา และเสริมความรู้สึกรักคุณค่า สอดคล้องกับ SuiryaKhup *et al.* (2025) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยต้องการฟื้นฟูจิตใจเพื่อความผ่อนคลาย Patterson and Balderas-Cejudo (2023) เสริมว่าประสบการณ์วัฒนธรรมในธรรมชาติช่วยสนับสนุนสุขภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030

อย่างไรก็ตามยังขาดการศึกษาเชิงลึกในชุมชนขนาดเล็กและแนวทางที่ชัดเจนในการ

ส่งเสริมอัตลักษณ์ให้สอดคล้องบริบทปัจจุบัน Caiola *et al.* (2023) และ UN Tourism (2020) ชี้ว่าผู้สูงอายุเผชิญข้อท้าทายด้านความเชื่อมโยงทางสังคม การถูกกีดกันทางวัฒนธรรม และข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว ขณะที่ Li *et al.* (2024) และ Nammakhunt *et al.* (2024) พบว่าความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรมช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนการใช้การท่องเที่ยวเสมือนเพื่อสืบสานอัตลักษณ์

ตลาดบางหลวง ร.ศ.122 อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นตัวอย่างชุมชนที่รักษาอัตลักษณ์ไทย-จีนได้ดี แม้ร้อยละ 80 ของผู้อยู่อาศัยเป็นผู้สูงอายุ ตลอดทั้งมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ตลาดอายุกว่า 100 ปียังคงสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยปัจจุบันนักท่องเที่ยวสูงวัยมีมากกว่าร้อยละ 90 สนใจเรียนรู้วัฒนธรรมผสมไทย-จีน ทั้งด้านวิถีชีวิต ภาษา ศาสนา ดนตรี และประเพณี แสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงวัยในอนาคต แต่เนื่องจากการธำรงอัตลักษณ์ที่ต้องเผชิญข้อจำกัดจากสังคมสูงวัยในชุมชนที่กระทบต่อรูปแบบกิจกรรม García and Farmer (2024) ระบุถึงการทำทลายด้านการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเข้าถึง ขณะที่ Jurek and Niewiadomska (2021) ชี้ว่าปัจจัยจิตวิทยา เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความยืดหยุ่นทางจิตใจ และความหวังในความสำเร็จ มีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

จากความสำคัญดังกล่าวการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกุญแจสำคัญต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีความหมายและยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อใช้การท่องเที่ยวเสมือนเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับชุมชน งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการ

อ้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดบางหลวง ร.ศ.122 สำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย โดยการสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งในด้านภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และความสัมพันธ์ทางครอบครัว ระบบเครือญาติ และแซ่ตระกูล เพื่อวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมและรักษาอัตลักษณ์ อันจะสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการคงเอกลักษณ์ของตลาดบางหลวงในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่น

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาครั้งนี้เป็นแบบขนานเชิงผสมผสาน (convergent parallel design) โดยผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม 2566 - กันยายน 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นผู้พักอาศัยในตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 จำนวน 235 ครั้วเรือน ซึ่งเป็นข้อมูลจากระบบบันทึกบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2564 คำนวณปริมาณกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานในงานวิจัยสังคมศาสตร์ จากตารางดังกล่าวกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 144 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลและลดโอกาสเกิดข้อมูลขาดหาย (non-response) ผู้วิจัยได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 150 ครั้วเรือน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการขอความ

ร่วมมือจากผู้นำชุมชนในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมที่เป็นตัวแทนของครัวเรือนมีคุณสมบัติเฉพาะ เช่น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน และผู้สูงวัย อายุ 60 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) ใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เพื่อสำรวจประสบการณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความสำคัญของการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงวัย ดำเนินการการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย และการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Trustworthiness) ด้วยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ต่างกลุ่ม เช่น ผู้นำชุมชน และผู้สูงวัยในชุมชน เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกัน

แบบสอบถาม (questionnaire) ในประเด็นปัจจัยส่งผลต่อการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวง ร.ศ.122 ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาแต่ละข้อ ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ถือว่าผ่านเกณฑ์ การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักร้อง (try-out) จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจริง ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของ Cronbach's Alpha ซึ่งถ้าได้ค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่ามีความเชื่อมั่นที่ดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดย 1) การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้นำชุมชนและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อให้ทราบถึงการดำรง อัตลักษณ์ในด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ประเพณี ค่านิยม ภาษา ความเชื่อ และการแต่งกาย และ 2) การเก็บแบบสอบถามปัจจัยสำคัญในการดำรงอัตลักษณ์จากผู้แทนของครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนจำนวน 150 ครอบครัว

เมื่อเก็บแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามแล้วจึงทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาไปพร้อม ๆ กับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่หาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ต่าง ๆ

ของข้อมูลด้วยการถอดรหัสจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์ธีม (thematic analysis) ดำเนินการผ่านขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การเตรียมข้อมูลถอดเสียงจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การสร้างรหัส (coding) จากข้อมูลดิบ 3) การจัดกลุ่มและรวมกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน 4) การวิเคราะห์เชิงลึกและตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ และ 5) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ใช้วิธีตรวจสอบสามเส้า (triangulation) เพื่อหาความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ

ผลการศึกษา

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงผลการศึกษาที่สำคัญในการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 สำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 54 มีอายุตั้งแต่ 58 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 50.67 ส่วนใหญ่มีรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.67 และผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดพักอาศัยอยู่ในตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 คิดเป็นร้อยละ 100 (Table 1)

Table 1. Demographic profile (N=150)

Demographic	Frequency	%
Gender		
Male	69	46
Female	81	54
Age		
<58	74	49.33
>=58	76	50.67
Income (Bath)		
<5,000	88	58.67
5,001-15,000	62	41.33
15,001-25,000	0	0
>25,001	0	0
Staying		
In the area	150	100
Outside the area	0	0

การอ้างอัตลักษณ์ในด้านประเพณีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.77, S.D. = 0.76) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นอัตลักษณ์ด้านความเชื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.71 (S.D. = 0.78) อยู่ในระดับมากที่สุด อัตลักษณ์ด้านภาษาและชีวิตความเป็นอยู่มีค่าเฉลี่ย 4.58 (S.D. = 0.50) อยู่ในระดับมากที่สุด อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย มีค่าเฉลี่ย 4.27 (S.D. = 0.89) อยู่

ในระดับมากที่สุด อัตลักษณ์ด้านค่านิยม มีค่าเฉลี่ย 4.14 (S.D. = 0.96) อยู่ในระดับมาก และอัตลักษณ์ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ระบบเครือญาติ และแซ่ตระกูล มีค่าเฉลี่ย 4.11 (S.D. = 0.95) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ โดยภาพรวมการอ้างอัตลักษณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.43 (S.D. = 0.81) อยู่ในระดับมากที่สุด (Table 2)

Table 2. Overview of cultural identity preservation at Bang Luang market (122 R.E., 1893 A.D.)

Overview of Cultural Identity Preservation	M	S.D.	Level
1. Language and lifestyle identity	4.58	0.50	Highest
2. Clothing identity	4.27	0.89	Highest
3. Belief identity	4.71	0.78	Highest
4. Value identity	4.14	0.96	High
5. Tradition identity	4.77	0.76	Highest
6. Family relations, kinship, and clan identity	4.11	0.95	High
Overall	4.43	0.81	Highest

Remarks: 4.51-5.00 = Highest, 3.51-4.50 = High, 2.51-3.50 = Moderate, 1.51-2.50 = Low, and 1.00-1.50 = Lowest

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านถิ่นกำเนิดของบรรพบุรุษ เชื้อชาติของบิดามารดา ระยะเวลาที่พำนักอาศัย ความยึดมั่นผูกพันในครอบครัวและเครือญาติ และความยึดมั่นผูกพันในเชื้อชาติ สามารถร่วมกันพยากรณ์การดำรงอัตลักษณ์ได้ร้อยละ 46.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

($R^2 = 0.464$) โดยปัจจัย เชื้อชาติของบิดามารดามีอำนาจในการพยากรณ์การดำรงอัตลักษณ์มากที่สุด ($\beta = 0.614, P < 0.001$) นอกจากนี้ ปัจจัยความยึดมั่นผูกพันในเชื้อชาติ มีอำนาจในการพยากรณ์รองลงมา ($\beta = -0.319, P < 0.001$) (Table 3)

Table 3. Results of multiple regression analysis in predicting important factors in identity maintenance and overall identity maintenance

Model	Identity				
	B	SE(b)	Beta	t	Sig.
Constant	2.393	0.896		2.672	0.008*
Ancestral origin	-0.134	0.160	-0.068	-0.842	0.401
Parental ethnicity	0.790	0.208	0.614	3.807	0.000*
Duration of residency	0.026	0.109	0.021	0.234	0.815
Family and kinship attachment	0.226	0.188	0.185	1.199	0.232
Ethnic attachment	-0.475	0.124	-0.319	-3.818	0.000*
r	R^2	Adjusted R^2	SE (est.)	F	Sig.
0.681	0.464	0.445	0.369	24.890	0.000

Remarks: * $P < 0.05$

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของข้อมูลด้วยการถอดรหัสจากการสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมจากผู้นำชุมชน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 แสดงให้เห็นถึงการดำรงอัตลักษณ์สามารถจัดกลุ่มที่เกี่ยวข้องกัน 6 กลุ่ม (Figure 1) ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ในชุมชน (community relationship) เป็นข้อมูลที่ผู้ถูกสัมภาษณ์กล่าวถึงมากที่สุดรวม 62 ครั้ง โดยสรุปเน้นถึงความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ในชุมชน การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และการพัฒนาวัฒนธรรมเข้ากับชีวิตประจำวัน เพื่อดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่

2) ประเพณี (traditions) พบการถูกกล่าวถึงรวม 45 ครั้ง แสดงถึงบทบาทสำคัญของประเพณีในการรักษาอัตลักษณ์ไทย-จีน ซึ่งชุมชนมีความพยายามในการสืบสานเทศกาลและพิธีกรรม

ดั้งเดิม เช่น เทศกาลตรุษจีน และพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อคงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม

3) ค่านิยม (values) พบการถูกกล่าวถึง 37 ครั้ง ค่านิยมที่สำคัญ เช่น ความเคารพผู้ใหญ่ การสนับสนุนครอบครัว และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย

4) ภาษา (language) พบการถูกกล่าวถึง 31 ครั้ง ซึ่งครัวครัวในชุมชนเก่าแก่แห่งนี้ใช้ภาษาจีนทั้งในการสื่อสารประจำวันและการสอนเยาวชน สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของชุมชนในการรักษามรดกทางภาษาให้คงอยู่

5) ความเชื่อ (belief) พบการถูกกล่าวถึง 29 ครั้ง ความเชื่อทางศาสนาและการนับถือบรรพบุรุษยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญในวิถีชีวิตของชุมชน การปฏิบัติตามพิธีกรรมดั้งเดิมช่วยเสริมสร้างความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม

6) การแต่งกาย (traditional clothing) พบการถูกกล่าวถึง 9 ครั้ง แม้ว่าจะเป็นกลุ่มหัวข้อที่มีการถูกกล่าวถึงน้อยที่สุด แต่ก็ยังมีความสำคัญในช่วงเทศกาลและพิธีการที่มีการสวมใส่ชุดดั้งเดิมแสดงถึงความภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรความผูกพันกับชาติพันธุ์ (ethnic attachment) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (beta) เป็นลบ (-0.319) และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) แสดงว่า เมื่อระดับความผูกพัน

กับชาติพันธุ์เพิ่มสูงขึ้น จะมีแนวโน้มที่ระดับการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยรวมของชุมชนจะลดลงในทางสถิติ อธิบายได้ว่าการยึดติดกับชาติพันธุ์เฉพาะกลุ่มมากเกินไป อาจส่งผลให้เกิดความแบ่งแยกทางวัฒนธรรมหรือขาดการบูรณาการกับกลุ่มอื่นในชุมชน จึงกลายเป็นอุปสรรคต่อการอ้างอัตลักษณ์ร่วมของพื้นที่ ส่งผลให้การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชนอาจไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร

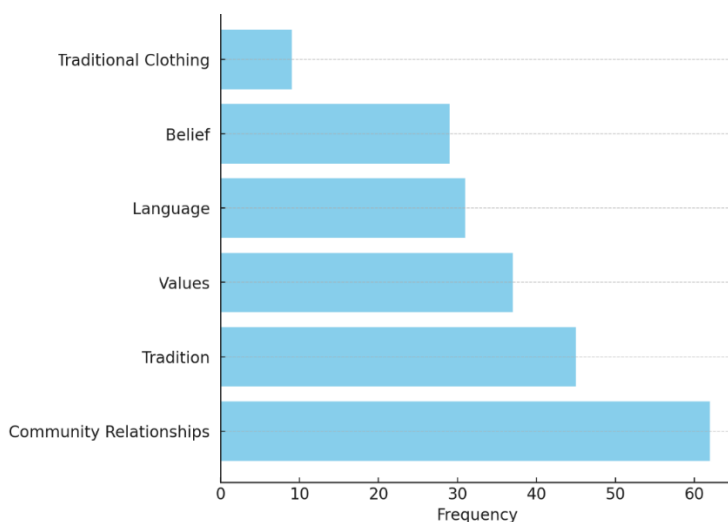

Figure 1. Frequency distribution analysis of the data group in Bang Luang market (122 R.E., 1893 A.D.) Community

วิจารณ์

จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการอ้างอัตลักษณ์ของตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 ที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวผู้สูงวัยมีความเข้มแข็งมากที่สุดใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ประเพณี ความเชื่อ ภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ และการแต่งกาย ซึ่งค่านิยมและความสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาติ ยังคงมีระดับการอ้างอัตลักษณ์อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวสูงวัยได้อย่างดีเยี่ยม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim *et al.* (2015) ที่ระบุ

ว่าประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิตของผู้สูงวัย และส่งผลดีต่อความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

1. อัตลักษณ์ด้านประเพณี ผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ด้านประเพณีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.77$, $S.D. = 0.76$) ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการรักษาและสืบทอดประเพณีดั้งเดิมในชุมชน โดยเฉพาะผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น เทศกาลตรุษจีนและสารทจีน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง สอดคล้องกับ

การศึกษาของ Mtani *et al.* (2023) และ Changchai (2018) พบว่า ชาวจีนเคร่งครัดในวัฒนธรรมประเพณี เพียงใดก็ไม่อาจสกัดกั้นการรับวัฒนธรรมไทยของคนรุ่นใหม่ ส่งผลให้แบบแผนวัฒนธรรมประเพณีเปลี่ยนแปลงไปบ้าง

2. อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการอ้างอัตลักษณ์ในด้านความเชื่อเชื่อมโยงกับปัจจัยเชื้อชาติของบิดามารดา ($\beta = 0.614, P < 0.001$) มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Poonual *et al.* (2014) และ Jankrajangjaeng and Phuetphum (2020) ที่พบว่าความเชื่อดั้งเดิมและหลักธรรมขงจื้อ เช่น ความกตัญญูและการนับถือบรรพบุรุษ ช่วยสร้างความผูกพันในชุมชนและเพิ่มความสามัคคี

3. อัตลักษณ์ด้านภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ การรักษาภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิม เช่น การใช้ภาษาจีนในการสื่อสารประจำวันและการสอนภาษาจีนให้เยาวชนของชุมชน สะท้อนถึงความพยายามของชุมชนในการธำรงอัตลักษณ์ทางภาษาให้คงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับการวิจัยของ Muangkaew *et al.* (2020) ที่แสดงให้เห็นว่าภาษาเป็นอัตลักษณ์ของกระบวนการทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากกลุ่มคนในภูมิภาคอื่น

4. อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย แม้ว่าการกล่าวถึงการแต่งกายดั้งเดิมจะไม่มากนัก แต่การใช้เครื่องแต่งกายดั้งเดิมในช่วงเทศกาลและพิธีกรรมสำคัญ ช่วยเน้นความเป็นตัวตนและอัตลักษณ์ของชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ การสวมใส่เครื่องแต่งกายดั้งเดิมในการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมภายในชุมชน สามารถเพิ่มคุณค่าและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวสูงวัยได้ สอดคล้องกับการวิจัยของ Buaban and Chaisuwan (2022) ที่พบว่าอัตลักษณ์เป็นการก่อรูปขึ้นมาจากสถาบันทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์

ใหม่ ๆ ผ่านการแต่งกายเพื่อให้การสื่อสารอัตลักษณ์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5. อัตลักษณ์ด้านค่านิยม ในชุมชนปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการแสดงศิลปะด้านการละเล่นดนตรีที่มีสืบกันมาอย่างยาวนานจนเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในการแสดงที่ได้สะท้อนภาพความเป็นอัตลักษณ์ของชาวจีน และเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามในอดีตของบรรพบุรุษให้ผู้ที่ได้รับถ่ายทอดรุ่นใหม่ให้รับทราบและตระหนักถึงความเป็นมาของชุมชน สอดคล้องกับ Masiri (2016) ซึ่งพบว่าดนตรีมีบทบาทสำคัญทำให้นักชื้อสามารถค้นหาและสร้างตัวตนขึ้น เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความหมาย เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ และเชื่อมโยงบุคคลเข้ากับสังคม

6. อัตลักษณ์ด้านความสัมพันธ์ทางครอบครัว ระบบเครือญาติ และแซ่ตระกูล ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสิ่งยังคงเหนียวแน่นและมั่นคงที่ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนปลูกฝังให้บุตรหลานยึดมั่นในความกตัญญู นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีงามในการหล่อหลอมการพัฒนาบุคคล มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองและสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน สอดคล้องกับการวิจัยของ Krainatee *et al.* (2020) อย่างไรก็ดีตาม สถาบันครอบครัวยังคงต้องดำเนินการและรักษาไว้ซึ่งคุณลักษณะในการแสดงถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างตัวตนของบุคคล

สรุป

การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชน ร.ศ. 122 ใช้วิธีการแบบหลากหลายมิติ ทั้งในด้านความสัมพันธ์ ประเพณี ภาษา ความเชื่อ ค่านิยม และการแต่งกาย จึงมีความเหมาะสมสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตลักษณ์ด้านค่านิยม และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ระบบเครือญาติ และแซ่ตระกูล จำเป็นต้องได้รับการ

สนับสนุนให้ดำรงไว้ซึ่งการสืบสานวัฒนธรรมอันดีของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยได้ทั้งในด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมและการพักผ่อนในสิ่งแวดล้อมที่สงบสุขใกล้ชิดกับแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำธรรมชาติริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลทางวัฒนธรรม เช่น การสร้างแอปพลิเคชันท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจการเรียนรู้ จะนำไปสู่กิจกรรมเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น เพื่อให้การดำรงอัตลักษณ์เป็นไปอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Buaban, O. and B. Chaisuwan. 2022. Identification construction and identity communication of women dress in Thai fabric on Facebook. *Journal of Modern Learning Development* 7(11): 1-19. (in Thai)
- Caiola, V., E. M. Kares, M. Pillan, D. Spallazzo and A. Tuomi. 2023. Remote cultural events: Investigating the usefulness of live streaming for creating cultural and social engagement in communities of older adults. *Sustainability* 15(13): 10594, doi: 10.3390/su151310594.
- Changchai, A. 2018. The potential of tourism for the senior tourists through community participation: A case study of Bang Luang market community 122 Rattanakosin era, Bang Len district, Nakhonpathom province. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University (Humanities, Social Science and Arts) 11(3): 3053-3067. (in Thai)
- Department of Older Persons. 2020. General information for the elderly. (Online). Available: <https://www.dop.go.th/en/know/side/1/1/1962> (March 4, 2023). (in Thai)
- García, C. and H. Farmer. 2024. Cultivating resilience across diverse aging communities. *Innovation in Aging* 8(Supplement1): 528.
- Jang, S., B. Bai, C. Hu and C.M. E. Wu. 2009. Affect, travel motivation, and travel intention: A senior market. *Journal of Hospitality and Tourism Research* 33(1): 51-73.
- Jankrajangaeng, N. and N. Phuetphum. 2020. Confucian gratitude reflected through Thai-Chinese descent' belief and ritual: A case study from Pak Phanang, Nakhon Si Thammarat. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation* 6(2): 73-88. (in Thai)
- Jotikasthira, C., P. Puangniyom and N. Komolnila. 2021. Thai senior tourists and nostalgia in hotels. *Research and Development Journal*, Loei Rajabhat University 16(55): 1-12. (in Thai)
- Jurek, K. and I. Niewiadomska. 2021. Relationship between Psychological capital and quality of life among seniors working after retirement: The mediating Role of hope of success. *PLoS ONE* 16(11): e0259273, doi: 10.1371/journal.pone.0259273.

- Kim, H., E. Woo, and M. Uysal. 2015. Tourism experience and quality of life among elderly tourists. *Tourism Management* 46: 465-476, doi: 10.1016/j.tourman.2014.08.002.
- Krainatee, M., W. Dhammasaccakarn and U. Sungkharat. 2020. Family: The social key institutions and roles of holistic human development. *Parichart Journal* 33(1): 1-16. (in Thai)
- Krejcie, R. V. and D. W. Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement* 30(3): 607-610.
- Li, C., D. Xu, R. Law and X. Liu. 2024. Cultural similarity and guest-host interaction for virtual tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management* 58: 11-15.
- Masiri, P. 2016. The concept of studying musical identity. *MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences* 5(1): 146-165. (in Thai)
- Mtani, E. S., Y.L. Chong and K. S. Chin. 2023. Engaging the local communities in developing cultural tourism projects in the Southern Tanzania tourist circuit: An exploratory study. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure* 12(1): 208-225.
- Muangkaew, N., C. Pengbun, A. Tasanameelarp and T. Kesornsit. 2020. Language strategies in narrative songs showing the identities of southern Thai people. *Journal of Humanities, Naresuan University* 17(3): 15-30. (in Thai)
- Nammakhunt, A., T. Sooksai, A. Jaidee, S. Champathong, A. Lertwongsin, and N. Sittilears. 2024. The development of virtual reality technology for communicating cultural identity in tourism: A case study of Bang Luang market. In: *Proceedings of the 22nd International Conference on ICT and Knowledge Engineering (ICT&KE)*. Bangkok, Thailand.
- National Statistical Office. 2021. How should Thai elderly people adapt to be ready for an active aging society. (Online). Available: <https://www.nxpo.or.th/th/8078/> (May 18, 2024). (in Thai)
- Patterson, I. and A. Balderas-Cejudo. 2023. Tourism towards healthy lives and well-being for older adults and senior citizens: *Tourism Agenda* 2030. *Tourism Review* 78(2): 427-442.
- Poonual, D., P. Sirasoonthorn, S. Phongphit and S. Puanarunuthai. 2014. A development of healthy ageing city model. *Journal of Health Education* 37(126): 82-101. (in Thai)
- Ridho, S. L. Z., P. Paisal, D. Mellita and M. T. Roseno. 2021. The community participation in tourism sustainability and tourist satisfaction. *International Journal of Applied Sciences in Tourism and Events* 5(1): 53-63.
- Samranrat, N. and K. Buddhahumbhitak. 2022. Tourism promotion for active

aging tourist with perceived sense of Terra Incognita in Thailand. Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University 16(1): 297-309. (in Thai)

SuriyaKhup, W., P. Ngoenngam, T. Chaichana, S. Polnarat and P. Sitthisradoo. 2025. Development guidelines for the quality of life of the paralyzed

Elderly stroke patients using Thai traditional medicine. Journal for Community Development and Life Quality 13(2): 151-164. (in Thai)

UN Tourism. 2020. Cultural tourism & COVID19. (Online). Available: <https://www.unwto.org/cultural-tourism-covid-19> (May 18, 2024).
